GENERALINIO ADVOKATO
GERARD HOGAN IŠVADA,
pateikta 2021 m. kovo 2 d.[1]

**Byla C-94/20**

**Land Oberösterreich**
**prieš**
**KV**

(*Landesgericht Linz* (Linco apygardos teismas, Austrija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2003/109/EB – Trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra ilgalaikiai gyventojai – 11 straipsnio 1 dalies d punktas – Vienodas požiūris – Nukrypti leidžianti nuostata – 11 straipsnio 4 dalis – Vienodo požiūrio taikymo apribojimas socialinės pagalbos ir socialinės apsaugos atveju teikiant tiktai esmines išmokas – Sąvoka „esminės išmokos“ – Būsto parama – Reikalavimas įrodyti pagrindines valstybės narės kalbos žinias – Sąlyga, taikoma tik trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra ilgalaikiai gyventojai – Chartijos ir Sąjungos teisės pagrindinių principų taikymas, kai taikoma nukrypti leidžianti nuostata pagal Direktyvos 2003/109//EB 11 straipsnio 4 dalį“

## I. Įvadas

1. Šį 2020 m. vasario 6 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą *Landesgericht Linz* (Linco apygardos teismas, Austrija) Teisingumo Teismo kanceliarijai pateikė 2020 m. vasario 25 d. Jis pateiktas nagrinėjant Austrijos teismuose kilusį ginčą dėl nacionalinėje teisėje nustatyto reikalavimo ilgalaikio gyventojo statusą turintiems trečiųjų šalių piliečiams, siekiantiems įgyti teisę į socialinę būsto paramos išmoką, pateikti tam tikrų įrodymų, kad jie moka (vokiečių) kalbą.

2. KV (toliau – pareiškėjas)[2] pirmojoje instancijoje kreipėsi į *Bezirksgericht Linz* (Linco apylinkės teismas, Austrija) ir pareikalavo, kad *Land Oberösterreich* (Aukštutinės Austrijos žemė, toliau – atsakovė)[3] jam atlygintų 4 096,94 EUR žalą, patirtą negavus būsto paramos 2018 m. sausio–lapkričio mėn. dėl to, kad nebuvo pateikti būtini oficialūs kalbos žinių įrodymai, su palūkanomis[4]. *Bezirksgericht Linz* (Linco apylinkės teismas) patenkino visus pareiškėjo reikalavimus. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant atsakovės apeliacinį skundą, pateiktą *Landesgericht Linz* (Linco apygardos teismas).

1 Originalo kalba: anglų.

2 KV yra kita apeliacinio proceso šalis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme.

3 *Land Oberösterreich* yra apeliantė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme.

4 Pareiškėjo reikalavimai grindžiami jo teise į žalos atlyginimą pagal *Oberösterreichisches Antidiskriminierungsgesetz* (Aukštutinės Austrijos nediskriminavimo įstatymas) (*BGBl*, Nr. 50/2005) 8 straipsnio 1 dalį. Pareiškėjas reikalauja ne tik išmokėti negautą būsto paramą, bet ir atlyginti neturtinę žalą, patirtą dėl diskriminacijos dėl jo etninės kilmės.

3. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo išaiškinti 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso[5] 11 straipsnį, 2000 m. birželio 29 d. Tarybos direktyvos 2000/43/EB, įgyvendinančios vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės [kilmės][6], 2 straipsnį ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 21 straipsnį.

4. Taigi prašyme priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo prašoma nustatyti, be kita ko, ar būsto parama, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, yra „esminė išmoka“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį, ir, jeigu taip nėra, ar tokios paramos teikimas trečiųjų šalių piliečiams, turintiems ilgalaikio gyventojo statusą, gali būti siejamas su tam tikros formos įrodymų, kad asmuo moka atitinkamos valstybės narės kalbą, pateikimu. Prieš pradedant nagrinėti šį klausimą pirmiausia reikia nurodyti svarbias teisės nuostatas, kurios sudaro šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindą.

## II. Teisinis pagrindas

### *A. Sąjungos teisė*

#### *1. Direktyva 2000/43*

5. Direktyvos 2000/43 1 straipsnyje „Tikslas“ nustatyta:

„Šios direktyvos tikslas – sukurti kovos su diskriminacija dėl rasės ar etninės priklausomybės [kilmės] sistemą siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą.“

6. Šios direktyvos 2 straipsnyje „Diskriminacijos sąvoka“ nustatyta:

„1. Šioje direktyvoje vienodo požiūrio principas reiškia, kad nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos dėl rasės ar etninės priklausomybės [kilmės].

2. Šio straipsnio 1 dalyje:

a) tiesioginė diskriminacija yra tada, kai vienam asmeniui taikomos prastesnės sąlygos, nei panašioje situacijoje yra, buvo ar galėjo būti taikomos kitam asmeniui dėl rasės ar etninės priklausomybės [kilmės];

b) netiesioginė diskriminacija yra tada, kai dėl akivaizdžiai neutralių sąlygų, kriterijų ar praktikos tam tikros rasės ar etninės priklausomybės [kilmės] asmenys gali patekti tam tikru atžvilgiu į prastesnę padėtį nei kiti asmenys, nebent tas sąlygas, kriterijus ar praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama atitinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

<…>“

[5] OL L 16, 2004, p. 44; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 272.

[6] OL L 180, 2000, p. 22; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 20 sk., 1 t., p. 23.

7. Direktyvos 2000/43 3 straipsnio „Taikymo sritis“ 2 dalyje įtvirtinta:

„Šioje direktyvoje neaptariamos dėl pilietybės taikomos skirtingos sąlygos ir ji nepažeidžia nuostatų ir sąlygų, taikomų trečiųjų šalių piliečių ir asmenų be pilietybės atvykimui į valstybių narių teritoriją ir apsigyvenimui jose, nei kitų su tokių trečiųjų šalių piliečių ir asmenų be pilietybės teisiniu statusu susijusių sąlygų taikymo.“

### *2. Direktyva 2003/109*

8. Direktyvos 2003/109 2, 4, 12 ir 13 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„2) Europos Vadovų Taryba savo specialiajame susitikime Tamperėje 1999 m. spalio 15 ir 16 d. pareiškė, kad trečiųjų šalių piliečių juridinis statusas turėtų būti derinamas su valstybių narių piliečių statusu [priartintas prie valstybių narių piliečių statuso], ir kad tam tikrą laikotarpį, kurį reikėtų nustatyti, valstybėje narėje teisėtai gyvenančiam ir turinčiam ilgalaikio gyventojo leidimą toje valstybėje narėje asmeniui būtų suteiktos tam tikros vienodos teisės, kurios kaip galima labiau atitinka Europos Sąjungos piliečių turimas teises.

<…>

4) Trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai valstybių narių gyventojai, integracija yra esminis elementas skatinant ekonominę ir socialinę sanglaudą, kurią Sutartis nurodo pagrindiniu Bendrijos tikslu.

<…>

12) Norint sukurti autentišką dokumentą [nustatyti tinkamą priemonę] dėl ilgalaikių gyventojų integracijos į tą visuomenę, kurioje jie gyvena, su ilgalaikiais gyventojais įvairiausiais ekonominiais ir socialiniais klausimais turi būti elgiamasi šioje direktyvoje atitinkamomis nustatytomis sąlygomis lygiai taip pat, kaip ir su valstybės narės piliečiais.

13) Kalbant apie socialinę pagalbą, galimybė apriboti išmokas ilgalaikiams gyventojams, paliekant tik esmines socialines išmokas, turi būti suprantama, kad į šią sąvoką įeina nors minimalus priedas prie pajamų, pagalba ligos, nėštumo atveju, pagalba tėvams ir ilgalaikės priežiūros atveju. Tokių išmokų teikimo sąlygos turėtų būti nustatytos nacionaliniais įstatymais.

<…>“

9. Direktyvos 2003/109 5 straipsnio „Ilgalaikio gyventojo statuso įgijimo sąlygos“ 2 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės gali pareikalauti, kad trečiųjų šalių piliečiai tenkintų nacionalinėje teisėje numatytas integracijos sąlygas.“

10. Direktyvos 2003/109 11 straipsnyje „Vienodas požiūris“ įtvirtinta:

„1. Ilgamečiai gyventojai kaip ir tos šalies piliečiai vienodai turi teisę:

<…>

d) į socialinę apsaugą, socialinę pagalbą ir socialinį saugumą, kaip numatyta nacionalinėje teisėje;

<…>

4. Valstybės narės gali apriboti vienodo požiūrio taikymą socialinės pagalbos ir socialinės apsaugos atveju teikdamos tiktai esmines išmokas.

<…>“

### *B. Nacionalinė teisė*

11. Atsakovė *Land Oberösterreich* teikia būsto paramą. Tuo metu, kai klostėsi pagrindinės bylos aplinkybės, šios paramos teikimo sąlygos buvo reglamentuojamos tam tikromis *Oberösterreichisches Wohnbauförderungsgesetz* (Aukštutinės Austrijos paramos būsto statybai įstatymas, toliau – *oöWFG*[7]) nuostatomis.

12. Šio įstatymo 6 straipsnyje buvo nustatyta:

„<…>

9. Šiame įstatyme numatyta parama skiriama Austrijos piliečiams, [Europos ekonominės erdvės (toliau – EEE)] valstybių narių piliečiams ir Sąjungos piliečiams bei jų šeimos nariams, kaip tai suprantama pagal [2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos] Direktyvą 2004/38/EB [dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančią Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančią [d]irektyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 78; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46 ir klaidų ištaisymas OL L 274, 2009, p. 47)]. Išskyrus atvejus, kai pagal tarptautinę sutartį parama kitiems asmenims turi būti teikiama taip pat kaip Austrijos piliečiams, parama jiems gali būti teikiama tik jeigu:

1) jų pagrindinė gyvenamoji vieta teisėtai yra Austrijos teritorijoje nepertraukiamą daugiau kaip penkerių metų laikotarpį;

2) jie gauna Austrijoje pajamų mokesčiu apmokestinamų pajamų arba Austrijoje mokėjo privalomojo socialinio draudimo įmokas, nes vykdė profesinę veiklą, ir dabar gauna šios sistemos išmokas ir per pastaruosius penkerius metus šias pajamas arba išmokas gavo 54 mėnesius ir

3) pateikia 11 dalyje nurodytų įrodymų, kad moka vokiečių kalbą.

<…>

11. Laikoma, kad 9 dalies 3 punkte nustatyta sąlyga įvykdyta, kai pareiškėjas:

1) pateikia *Österreichischer Integrationsfonds* (Austrijos integracijos fondas, toliau – ÖIF) arba ÖIF patvirtintos egzaminų įstaigos išduotą pažymėjimą, patvirtinantį integracijos egzamino išlaikymą; arba

[7] *LGBl.*, Nr. 6/1993.

2) pateikia visuotinai pripažintą kalbos studijų diplomą arba pagal *Integrationsvereinbarungs-Verordnung* (Nutarimas dėl susitarimo dėl integracijos) (*BGBl. II*, 242/2017) patvirtinto egzaminų centro išduotą A2 lygio vokiečių kalbos mokėjimą patvirtinantį pažymėjimą; arba

3) pateikia įrodymą, kad jis bent penkerius metus Austrijoje mokėsi pagal privalomojo švietimo programą ir jo vokiečių kalbos žinios buvo įvertintos kaip pakankamos arba jis sėkmingai baigė devintos klasės vokiečių kalbos programą; arba

4) išlaikė egzaminą baigęs pameistrystės programą pagal *Berufsausbildungsgesetz* (Pameistrystės profesinio mokymo įstatymas) (*BGBl.*, 142/1969).

<…>“

13. Šio įstatymo 23 straipsnyje buvo nustatyta:

„1. Būsto parama gali būti skirta pagrindiniam nuomininkui, būsimam pirkėjui ir būsto, dėl kurio teikiama parama, savininkui, jeigu:

1) apgyvendinimo išlaidos pareiškėjui yra nepagrįstai didelė našta;

2) pareiškėjas nuolat gyvena atitinkamame būste ir taip tenkina savo apgyvendinimo poreikius; ir

3) pareiškėjas pateikė prašymą skirti kitą paramą, kurią jis turi teisę gauti, siekdamas sumažinti išlaidas būstui (24 straipsnio 1 dalis); ir

4) jau pradėta grąžinti kaip parama suteikta paskola (9 straipsnis) arba lengvatinė būsto paskola (10 straipsnis).

2. Būsto parama gali būti skirta būsto, dėl kurio nebuvo skirta jokios paramos, pagrindiniam nuomininkui, jeigu įvykdytos 1 dalies 1–3 punktų sąlygos ir nuomos sutartis sudaryta ne su susijusiu asmeniu.

<…>“

14. Pagal *oberösterreichische Wohnbeihilfen-Verordnung* (Aukštutinės Austrijos nutarimas dėl socialinio būsto paramos) 2 straipsnio 3 dalį būsto paramos suma negalėjo viršyti 300 EUR per mėnesį.

15. Pagal tuo metu, kai klostėsi pagrindinės bylos aplinkybės, galiojusius teisės aktus sunkioje socialinėje padėtyje atsidūrusiems asmenims galėjo būti užtikrintos minimalios lėšos jų poreikiams patenkinti pagal *Oberösterreichisches Mindestsicherungsgesetz* (Aukštutinės Austrijos garantuojamų minimalių išmokų įstatymas, toliau – *oöBMSG*[8]).

16. *oöBMSG* 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad minimalios pajamos garantuojamos siekiant užtikrinti asmenims, kuriems reikia paramos, orų gyvenimą ir su tuo susijusią tvarią integraciją į visuomenę. Be to, tam tikromis sąlygomis ši išmoka galėjo būti skiriama šalia pagal *oöWFG* teikiamos būsto paramos arba iš dalies įskaitoma į jos sumą. *oöBMSG* numatytą išmoką galėjo

[8] *LGBl.*, Nr. 74/2011.

gauti ir trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2003/109. Vis dėlto ji buvo susieta su kur kas griežtesniais socialinio skurdo reikalavimais nei būsto parama pagal *oöWFG*. 2018 m. *oöBMSG* buvo nustatytas 921,30 EUR per mėnesį bazinis dydis vienam gyvenančiam asmeniui ir po 649,10 EUR – namų ūkį sudarantiems suaugusiems asmenims, be to, buvo mokamos papildomos išmokos vaikams.

17. Šio įstatymo 4 straipsnyje nustatyta:

„1. Jeigu šiame įstatyme nenustatyta kitaip, minimalios pajamos poreikiams patenkinti gali būti garantuojamos tik tiems asmenims:

1) kurių įprastinė gyvenamoji vieta yra Aukštutinėje Austrijoje <…> ir

2) a) kurie yra Austrijos piliečiai arba Austrijos piliečių šeimos nariai;

b) kurie turi teisę į prieglobstį arba papildomą apsaugą;

c) kurie yra Sąjungos piliečiai, [EEE] valstybės narės piliečiai, Šveicarijos piliečiai arba jų šeimos nariai, jeigu paskyrus šią išmoką jie nepraranda teisės gyventi šalyje;

d) kurie turi ilgalaikio gyventojo leidimą gyventi EB, ilgalaikio gyventojo šeimos nario leidimą gyventi šalyje, įsisteigimo pažymą arba leidimą nuolat gyventi šalyje;

e) kurie turi kitokią teisę nuolat gyventi Austrijos teritorijoje, jeigu paskyrus šią išmoką jie nepraras teisės gyventi šalyje.“

18. Šio įstatymo 5 straipsnyje nurodyta:

„Minimalių pajamų poreikiams patenkinti garantija suteikiama su sąlyga, kad asmuo atitinka 4 straipsnyje nustatytas sąlygas:

1) yra sunkioje socialinėje padėtyje (6 straipsnis) ir

2) yra pasirengęs bandyti išvengti sunkios socialinės padėties, ją sušvelninti arba įveikti (7 straipsnis).“

19. *oöBMSG* 6 straipsnyje nustatyta:

„1. Asmuo yra sunkioje socialinėje padėtyje, jeigu jis negali užtikrinti:

1) pragyvenimo ir būsto sau pačiam; arba

2) patenkinti su juo gyvenančių ir tą patį namų ūkį sudarančių išlaikomų šeimos narių pragyvenimo ir būsto poreikių;

arba tokiu atveju užtikrinti būtinų poreikių patenkinimą ligos, nėštumo ir gimdymo atveju.

2. 1 dalyje nurodyti pragyvenimo poreikiai apima išlaidas, skirtas nuolatiniams su oriu gyvenimu susijusiems poreikiams, visų pirma maisto produktų, aprangos, asmeninės higienos, būsto baldų ir įrenginių, šildymo, elektros ir kitiems asmeniniams poreikiams, kaip antai poreikiui tinkamai dalyvauti socialiniame ir kultūriniame gyvenime, patenkinti.

3. 1 dalyje nurodyti būsto poreikiai apima periodinius nuomos mokesčius, bendrąsias įmokas ir mokesčius, būtinus tinkamam apgyvendinimui užtikrinti.

<…>“

20. *OöADG* Direktyva 2000/43 buvo perkelta į nacionalinę teisę. Šio įstatymo 1 straipsnyje „Diskriminacijos draudimas“ draudžiama bet kokia tiesioginė arba netiesioginė fizinių asmenų diskriminacija dėl, be kita ko, etninės kilmės. Pagal šio įstatymo 3 straipsnį tas straipsnis netaikomas dėl pilietybės taikomoms nevienodoms sąlygoms, jeigu jos nustatytos įstatyme arba yra objektyviai pateisinamos ir jeigu Europos Sąjungos taisyklės ir Europos integracijos sistemą sudarančios asmenų lygybę reglamentuojančios tarptautinės konvencijos nedraudžia taikyti tokių sąlygų.

21. Šio įstatymo 8 straipsnyje nustatyta:

„1. Pažeidus draudimą diskriminuoti remiantis 1 straipsnyje nurodytais pagrindais, atitinkamas asmuo turi <…> teisę gauti tinkamą kompensaciją <…>

Be turtinės žalos atlyginimo jis taip pat turi teisę į tinkamą patirtos neturtinės žalos atlyginimą. Patirtos neturtinės žalos atlyginimas negali būti mažesnis nei 1 000 EUR.

<…>“

## III. Pagrindinės bylos aplinkybės ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą

22. Pareiškėjas yra 1981 m. gimęs Turkijos pilietis. Jis nuo 1997 m. gyvena Austrijoje ir yra „trečiosios šalies pilietis, kuris yra ilgalaikis gyventojas“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2003/109. Jis su sutuoktine ir trimis vaikais gyvena *Land Oberösterreich* (Aukštutinės Austrijos žemė) ir iki 2017 m. pabaigos gavo *oöWFG* numatytą būsto paramą.

23. Nuo 2018 m. sausio 1 d. norintys gauti būsto paramą trečiųjų šalių piliečiai – kitaip nei Sąjungos, EEE valstybių piliečiai ir jų šeimos nariai, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2004/38/EB – turi pateikti tam tikrų pagrindinių vokiečių kalbos žinių įrodymą pagal *oöWFG* 6 straipsnio 9 dalies 3 punktą ir 11 dalį.

24. Pareiškėjas moka vokiečių kalbą reikalaujamu lygiu, tačiau neturi jokių būtinų oficialių savo šios kalbos žinių įrodymų, todėl jo prašymas skirti būsto paramą buvo atmestas. Jis atitinka visas kitas sąlygas ir gautų būsto paramą, jeigu, pavyzdžiui, būtų EEE pilietis.

25. Pareiškėjas reikalauja *Land Oberösterreich* atlyginti 2018 m. sausio–lapkričio mėn. negautos būsto paramos, t. y. 281,54 EUR per mėnesį, dydžio žalą ir 1 000 EUR neturtinę žalą. Savo reikalavimą jis grindžia *oöADG*, kuriuo Direktyva 2000/43 perkelta į nacionalinę teisę, 8 straipsniu. Par-

eiškėjas nurodo, kad *oöWFG* 6 straipsnio 9 dalies 3 punkte ir 11 dalyje jam dėl etninės kilmės be jokio objektyvaus pateisinimo nustatytos mažiau palankios sąlygos. Be to, jis teigia, kad būsto parama yra esminė išmoka, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį.

26. *Land Oberösterreich* manė, kad skirtingas požiūris dėl etninės kilmės netaikomas, kad vokiečių kalbos reikalavimas yra objektyviai pateisinamas ir kad būsto parama nėra esminė išmoka, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2003/109.

27. Pirmosios instancijos teismas *Bezirksgericht Linz* (Linco apylinkės teismas) patenkino visus pareiškėjo reikalavimus. Jis konstatavo, kad būsto parama yra esminė išmoka, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį. Be to, jis konstatavo, kad reikalavimas įrodyti tam tikras vokiečių kalbos žinias yra netinkamas ir juo pareiškėjas diskriminuojamas dėl „etninės kilmės“. Taigi, jis nusprendė, kad *oöADG* grindžiami pareiškėjo reikalavimai yra pagrįsti.

28. *Land Oberösterreich* apskundė šį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

29. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad, jeigu būsto parama yra esminė išmoka, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį, Sąjungos teisės požiūriu ji turi būti skirta pareiškėjui remiantis vien šiuo pagrindu, nepaisant to, ar taip pat yra diskriminacija. Vis dėlto pareiškėjas prašo ne tik skirti negautą būsto paramą, bet ir atlyginti neturtinę žalą, patirtą dėl diskriminacijos dėl jo etninės kilmės. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat mano, kad taikydama
Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalyje numatytą išimtį *Land Oberösterreich* privalo tokią nuostatą suformuluoti taip, kad ji atitiktų kitus Sąjungos teisės, kaip antai Direktyvos 2000/43 ir Chartijos, reikalavimus, ir tokiu atveju negali taikyti diskriminacinių kriterijų.

30. Šioje byloje negalima atmesti galimybės, kad Direktyva 2000/43 nėra taikytina atsižvelgiant į, be kita ko, jos 3 straipsnio 2 dalį. Vis dėlto, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, tai nebūtinai reiškia, kad nėra ir Chartija draudžiamos diskriminacijos. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad Chartijoje nėra numatyta išimčių, panašių į Direktyvos 2000/43 3 straipsnio 2 dalį. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, *oöWFG* 6 straipsnio 9 ir 11 dalys gali prieštarauti Sąjungos teisei, nes jomis pažeidžiama Chartija.

31. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad, kaip nurodo Aukštutinės Austrijos *Landtag* (Landtagas) *Ausschuss für Wohnbau, Baurecht und Naturschutz* (Būsto, statybos teisės ir aplinkos apsaugos komitetas, toliau – Komitetas), būsto parama nėra esminė socialinė išmoka, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį. Direktyvos 2003/109 nustatytus reikalavimus esminėms išmokoms atitinkanti išmoka reglamentuojama *oöBMSG*. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad Komitetas siekė pasinaudoti Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalyje numatyta išimtimi. Vis dėlto, nors apskritai trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, gali įgyti teisę gauti būsto paramą, jiems nustatyta papildomų sąlygų. Bet kuriuo atveju Komiteto pateiktas Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalies aiškinimas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nesaisto.

32. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad 2012 m. balandžio 24 d. Sprendime *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233) ir Chartijos 34 straipsnyje nustatytų principų taikymas Aukštutinėje Austrijoje galiojančioms nuostatoms dėl būsto paramos nėra aiškus. Būsto paramos tikslas – išvengti per didelės išlaidų būstui naštos. Atsižvelgiant į būsto paramos dydį ir skyrimo sąlygas, ji yra būsto išlaidų subsidija, kuri priklauso, be kita ko, nuo pajamų, namų ūkio narių skaičiaus ir būsto dydžio ir kuri negali viršyti 300 EUR. Būsto parama nėra skirta jos gavėjo išlaidoms būstui visiškai padengti ir paprastai ji padengia dalį išlaidų būstui, kad mažas pajamas gaunantiems asmenims nereikėtų išleisti per didelės savo pajamų dalies tinkamam būstui.

33. Vis dėlto *oöBMSG* garantuojamomis minimaliomis išmokomis siekiama apskritai užtikrinti, kad sunkioje socialinėje padėtyje atsidūrę asmenys galėtų oriai gyventi ir, be kita ko, patenkinti savo būsto poreikius. Pagal nuostatas dėl garantuojamų minimalių išmokų taikomos daug griežtesnės sąlygos nei būsto paramai ir tos išmokos gali būti skirtos asmenims, negaunantiems jokių pajamų arba gaunantiems labai mažas pajamas. Tam tikrais atvejais galima gauti ir būsto paramą, ir garantuojamas minimalias išmokas (tam tikrais atvejais jos iš dalies tarpusavyje įskaitomos). Vis dėlto šių dviejų socialinių išmokų gavėjų tikslinės grupės nėra tapačios.

34. Atsižvelgdamas į šį reglamentavimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar tik *oöBMSG* nurodytos išmokos gali būti laikomos esminėmis išmokomis, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį (ir, jeigu taip yra, kokiomis papildomomis aplinkybėmis), ar pagal *oöWFG* teikiama būsto parama taip pat gali būti laikoma tokia esmine išmoka, atsižvelgiant į tai, kad ja siekiama kompensuoti pernelyg dideles būsto išlaidas. Taip yra, nepaisant to, kad, kitaip, nei kalbant apie garantuojamas minimalias išmokas, nereikalaujama, kad jos gavėjas būtų sunkioje socialinėje padėtyje.

35. Dėl diskriminacijos dėl „rasės arba etninės priklausomybės [kilmės]“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2000/43, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad *oöADG* Direktyva 2000/43 buvo perkelta į nacionalinę teisę. Šio teismo nuomone, taikomas skirtingas vertinimas, grindžiamas asmens, kaip trečiosios šalies piliečio, statusu, iš esmės nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį dėl Direktyvos 2000/43 3 straipsnio 2 dalies[9]. Vis dėlto kyla klausimas, ar sąsaja su pilietybe tam tikromis sąlygomis vis tiek gali reikšti netiesioginę diskriminaciją dėl etninės kilmės.

36. Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimų dėl *oöWFG* 6 straipsnio 9 ir 11 dalių. Šiose nuostatose ne tik nustatytas skirtingas vertinimas atsižvelgiant į trečiosios šalies piliečio pilietybę, bet jos taip pat siejamos su reikalavimu turėti tam tikro lygio vokiečių kalbos žinių, kurias įrodyti galima tik tam tikrais aiškiai apibrėžtais būdais.

37. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad, jeigu būtų laikoma, kad *oöWFG* 6 straipsnio 9 ir 11 dalys yra netiesioginė arba „paslėpta“ diskriminacija, reikėtų išnagrinėti šios nuostatos objektyvų pateisinimą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/43 2 straipsnio 2 dalies b punktą.

38. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar, jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų, kad Direktyva 2000/43 netaikoma pagrindinėje byloje aptariamu atveju – visų pirma pagal šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalį – *oöWFG* 6 straipsnio 9 ir 11 dalyse nustatyta taisyklė turi būti vertinama atsižvelgiant į Chartiją. Chartijos 51 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės narės į ją turi atsižvelgti, kai įgyvendina Sąjungos teisę. Prašymą priimti prejudicinį

[9] 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimas *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233, 48–50 punktai) ir 2017 m. balandžio 6 d. Sprendimas *Jyske Finans* (C-668/15, EU:C:2017:278).

sprendimą pateikęs teismas mano, kad tokios nuostatos, kaip *oöWFG* 6 straipsnio 9 ir 11 dalys, gali būti taikomos tik atsižvelgiant į Chartijos nuostatas. Chartija gali būti taikoma, be kita ko, todėl, kad Sąjungos teisėje nustatyti socialinių išmokų skyrimo trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, principai ir gali būti laikoma, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamais nacionalinės teisės aktais įgyvendinami šie principai.

39. Chartijos 21 straipsnyje nustatytas, be kita ko, bet kokios diskriminacijos dėl tautinės kilmės draudimas. Bet koks Chartijos pripažintų teisių ir laisvių įgyvendinimo apribojimas turi būti numatytas įstatymo ir nekeisti šių teisių ir laisvių esmės. Remiantis proporcingumo principu, apribojimai galimi tik tuo atveju, kai jie būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrus interesus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti [10].

40. Šiomis aplinkybėmis *Landesgericht Linz* (Linco apygardos teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Direktyvos 2003/109] 11 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip *oöWFG* 6 straipsnio 9 ir 11 dalys, pagal kurias Sąjungos piliečiams, EEE piliečiams ir šeimos nariams, kaip jie suprantami pagal [Direktyvą 2004/38], socialinė būsto paramos išmoka, kurios tikslas yra palengvinti per didelę išlaidų būstui naštą, skiriama nereikalaujant įrodyti kalbos žinių, o iš trečiųjų šalių piliečių, turinčių ilgalaikio gyventojo statusą, kaip tai suprantama pagal [Direktyvą 2003/109], reikalaujama tam tikru būdu įrodyti pagrindines vokiečių kalbos žinias, nors sunkioje socialinėje padėtyje atsidūrusių asmenų minimaliajam gyvenimo lygiui (įskaitant būsto poreikį) užtikrinti yra skirta kita socialinė išmoka (poreikiais grindžiamos garantuojamos minimalios išmokos pagal [*oöBMSG*])?

2. Ar [Direktyvos 2000/43] 2 straipsnyje įtvirtintą „tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos“ dėl „rasės ar etninės priklausomybės [tautinės kilmės]“ draudimą reikia aiškinti taip, kad juo draudžiamos tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip *oöWFG* 6 straipsnio 9 ir 11 dalys, pagal kurias Sąjungos piliečiams, EEE piliečiams ir šeimos nariams, kaip jie suprantami pagal [Direktyvą 2004/38], socialinė išmoka (būsto parama pagal *oöWFG*) skiriama nereikalaujant įrodyti kalbos žinių, o iš trečiųjų šalių piliečių (įskaitant turinčius ilgalaikio gyventojo statusą, kaip tai suprantama pagal [Direktyvą 2003/109], reikalaujama tam tikru būdu įrodyti pagrindines vokiečių kalbos žinias?

Jeigu atsakymas į 2 klausimą būtų neigiamas:

3. Ar Pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnyje įtvirtintą diskriminacijos dėl tautinės kilmės draudimą reikia aiškinti taip, kad juo draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai *oöWFG* 6 straipsnio 9 ir 11 dalys, pagal kurias Sąjungos piliečiams, EEE piliečiams ir šeimos nariams, kaip jie suprantami pagal [Direktyvą 2004/38], socialinė išmoka (būsto parama pagal *oöWFG*) skiriama nereikalaujant įrodyti kalbos žinių, o iš trečiųjų šalių piliečių (įskaitant turinčius ilgalaikio gyventojo statusą, kaip tai suprantama pagal [Direktyvą 2003/109], reikalaujama tam tikru būdu įrodyti pagrindines vokiečių kalbos žinias?“

## IV. Procesas Teisingumo Teisme

41. Rašytines pastabas pateikė pareiškėjas (KV), atsakovė (*Land Oberösterreich*) ir Komisija.

[10] Žr. Chartijos 52 straipsnio 1 dalį.

42. Teisingumo Teismo prašymu šioje išvadoje nagrinėjamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktas pirmasis klausimas.

## V. Analizė

### *A. Pirminės pastabos*

43. Pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktą valstybės narės turi užtikrinti, kad trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra ilgamečiai gyventojai, kaip ir tos šalies piliečiai vienodai turėtų teisę į socialinę apsaugą, socialinę pagalbą ir socialinį saugumą, kaip numatyta nacionalinėje teisėje. Vis dėlto šios direktyvos 11 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad valstybės narės gali apriboti vienodo požiūrio taikymą, socialinės pagalbos ir socialinės apsaugos atveju teikdamos tiktai vadinamąsias „esmines išmokas“ [11]. Telieka apgailestauti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas šio klausimo nereglamentavo išsamiau. Iš valstybių narių teikiamos socialinės paramos ir įvairių socialinių išmokų gyvenantiems asmenims beveik visos šios išmokos gali atrodyti „esminės“. Šiuo požiūriu sunku skirstyti tokio pobūdžio išmokas.

44. Vis dėlto pagal suformuotą jurisprudenciją Direktyvoje 2003/109 numatyta teisė į vienodą požiūrį, kuri yra bendroji taisyklė, ir išvardytos šios teisės išimtys, kurias gali nustatyti valstybės narės ir kurias reikia aiškinti siaurai. Be to, šiomis išimtimis galima remtis, tik jei atitinkamos valstybės narės institucijos, atsakingos už šios direktyvos įgyvendinimą, aiškiai nurodė ketinančios jomis remtis [12].

45. Atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą akivaizdu, kad pareiškėjas yra „trečiosios šalies pilietis, kuris yra ilgalaikis gyventojas“ pagal Direktyvos 2003/109 numatytas sąlygas. Taigi, atsižvelgiant į pareiškėjo statusą, jis iš esmės turi teisę pagal šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies d punktą reikalauti vienodų teisių į socialinę apsaugą, socialinę pagalbą ir socialinį saugumą kaip ir, be kita ko, atitinkamos valstybės narės (Austrijos) piliečiai.

46. Pagrindinėje byloje pareiškėjas tvirtina, kad jis turi teisę į socialinę būsto paramos išmoką. Nors, mano nuomone, atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą, tikrai galima numanyti, kad aptariama būsto paramos išmoka [13] patenka į
Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkto taikymo sritį [14], tai galiausiai turi nustatyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nes Sąjungos teisėje nepateikta sąvokų

[11] Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalyje nenumatyta galimybė valstybėms narėms nesilaikyti vienodo požiūrio principo, kai teikiamos su socialiniu saugumu, atsižvelgiant į tai, kaip jis apibrėžiamas nacionalinės teisės aktuose, susijusios išmokos. 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimas *Kamberaj* (C 571/10, EU:C:2012:233, 83 punktas).

[12] Žr. 2020 m. lapkričio 25 d. Sprendimą *VR (Šeimos išmokos ilgalaikiams gyventojams)* (C-303/19, EU:C:2020:958, 21–23 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

[13] Prašymo priimti prejudicinį sprendimą C skirsnyje nacionalinis teismas nurodo, kad *oöWFG* nustatytomis sąlygomis skirta būsto parama yra socialinė išmoka. Atrodo, kad pagal *oöWFG* 23 straipsnį būsto parama gali būti mokama, be kita ko, būsto pagrindiniam nuomininkui arba savininkui.

[14] Tai ypač akivaizdu atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo daromą nuorodą į Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkto nuostatos išimtį, nustatytą jos 11 straipsnio 4 dalyje. Ši nuostata neturėtų reikšmės, jeigu pagal *oöWFG* skirta išmoka nebūtų socialinė pagalba arba socialinės apsaugos išmoka, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktą. Be to, atsakovė Teisingumo Teismui pateiktose pastabose aiškiai neginčija, kad pagal *oöWFG* skirta išmoka yra socialinė pagalba arba socialinės apsaugos išmoka, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktą, bet tvirtina, kad ši išmoka nėra esminė išmoka pagal tą direktyvą. Galiausiai šį klausimą turi išspręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

„socialinė apsauga“, „socialinė pagalba“ ir „socialinis saugumas“ savarankiškų ir vienodų apibrėžčių [15] – tai, be kita ko, patvirtina Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkte ir Chartijos 34 straipsnio 3 dalyje daroma nuoroda į nacionalinę teisę [16].

47. Nepaisydamos to, kad Sąjungos teisėje nėra savarankiško ir vienodo šių sąvokų apibrėžimo, valstybės narės negali pakenkti Direktyvos 2003/109 veiksmingumui, taikydamos 11 straipsnio 1 dalies d punkte numatytą vienodo požiūrio principą [17].

48. Be to, kai valstybės narės nustato nacionalinės teisės aktuose apibrėžtas socialinio saugumo, socialinės pagalbos ir socialinės apsaugos priemones, kurioms taikomas Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkte įtvirtintas vienodo požiūrio principas, jos įgyvendina Sąjungos teisę pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį ir privalo laikytis Chartijoje, be kita ko, jos 34 straipsnyje, numatytų teisių ir principų [18].

49. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad apskritai trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, nebuvo draudžiama gauti būsto paramą pagal *oöWFG*, bet jiems buvo taikomos tam tikros papildomos sąlygos. Taigi, trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, buvo suteiktos kitokios teisės gauti šią išmoką nei Austrijos, Sąjungos ir EEE piliečiams [19]. Toks nevienodas požiūris prieštarautų Direktyvos 2003/109 11 straipsniui, jeigu pagal *oöWFG* skiriama būsto parama būtų esminė išmoka pagal šios direktyvos 11 straipsnio 4 dalį. Dabar siūlau išnagrinėti, ar tokio pobūdžio būsto parama yra taip suprantama esminė išmoka.

### *B. Sąvoka „esminės išmokos“ – Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalis*

50. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pirmasis klausimas susijęs su sąvoka „esminės išmokos“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį. Šiuo klausimu tas teismas nurodo, kad, kaip teigia Komitetas [20], pagal *oöWFG* skiriama išmoka *nėra* esminė socialinė išmoka, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį –

[15] Pagal suformuotą jurisprudenciją Sąjungos teisė neriboja valstybių narių kompetencijos organizuoti savo socialinės apsaugos sistemas. Kadangi ši sritis nėra suderinta Sąjungos lygmeniu, kiekviena valstybė narė pati nustato socialinės apsaugos išmokų skyrimo sąlygas, taip pat tokių išmokų sumą ir mokėjimo laikotarpį. Vis dėlto naudodamosi šia kompetencija valstybės narės privalo laikytis Sąjungos teisės. 2020 m. lapkričio 25 d. Sprendimas *VR (Šeimos išmokos ilgalaikiams gyventojams)* (C-303/19, EU:C:2020:958, 20 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimą *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233, 77 ir 78 punktai), kuriame Teisingumo Teismas, be kita ko, nurodė: kadangi Sąjungos teisėje nėra savarankiško ir vienodo sąvokų socialinis saugumas, socialinė pagalba ir socialinė apsauga apibrėžimo, Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas norėjo atsižvelgti į valstybėse narėse egzistuojančius aptariamų sąvokų apibrėžimo ir tikslios apimties skirtumus.

[16] 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimo *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233) 81 punkte Teisingumo Teismas konstatavo: kadangi tiek Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkte, tiek Chartijos 34 straipsnio 3 dalyje daroma nuoroda į nacionalinę teisę, būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgęs į šia direktyva siekiamą integracijos tikslą, turi įvertinti, ar tam tikra parama priskirtina prie kurios nors iš 11 straipsnio 1 dalies d punkte numatytos kategorijos. Pagal Chartijos 34 straipsnio 3 dalį, siekdama įveikti socialinę atskirtį ir skurdą, Sąjunga (taigi, ir valstybės narės, kai jos įgyvendina Sąjungos teisę) „pripažįsta ir gerbia teisę į socialinę paramą ir paramą aprūpinant būstu, kad pagal Sąjungos teisės ir nacionalinių teisės aktų nustatytas taisykles bei praktiką būtų užtikrintos tinkamos gyvenimo sąlygos visiems neturintiems pakankamai lėšų“.

[17] Žr. 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimą *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233, 78 punktas).

[18] 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimas *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233, 79 ir 80 punktai). Direktyvos 2003/109 3 konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad „ši direktyva gerbia pagrindines teises ir laikosi visų pirma Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje bei Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje nustatytų principų“.

[19] Nacionalinis teismas prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodė, kad 2013 m. įstatyme, iš dalies keičiančiame *oöWFG*, be kita ko, buvo nustatyta, kad trečiųjų šalių piliečiai turi atitikti tam tikrus per pastaruosius penkerius metus gautų minimalių pajamų reikalavimus; Austrijos piliečiams ir jiems prilygintiems asmenims šis reikalavimas nebuvo taikomas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepaaiškino šios trečiųjų šalių piliečiams nustatytos papildomos sąlygos tikslo. Be to, tas teismas Teisingumo Teismui su tuo susijusio klausimo nepateikė galbūt dėl to, kad pareiškėjas bet kuriuo atveju atitinka šią sąlygą. Klausimai susiję tik su trečiųjų šalių piliečiams nustatytu papildomu reikalavimu pateikti tam tikrą pagrindinių vokiečių kalbos žinių įrodymą.

[20] Žr. šios išvados 31 punktą.

esmines išmokas reglamentuoja *oöBMSG*. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad taip Komitetas išreiškė nuomonę, jog Aukštutinės Austrijos Landtagas siekė pasinaudoti Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalyje numatyta išimtimi.

51. Atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą akivaizdu, kad nacionalinis teismas mano, jog *oöBMSG* numatytos garantuojamos minimalios išmokos yra esminės išmokos, nes jomis garantuojamos minimalios išmokos, kad socialinių sunkumų patiriantys asmenys galėtų gyventi oriai ir, be kita ko, patenkinti savo būsto poreikius. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl to, ar pagal *oöWFG* skirta išmoka bet kuriuo atveju gali būti esminė išmoka.

52. 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimo *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233) 90–92 punktuose Teisingumo Teismas nurodė, kad Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalyje vartojamos sąvokos „esminės išmokos“ reikšmę ir apimtį reikia nustatyti atsižvelgiant į kontekstą, į kurį patenka šis straipsnis, ir šia direktyva siekiamą tikslą – būtent trečiųjų šalių piliečių, kurie teisėtai ir ilgą laiką gyveno valstybėse narėse, integraciją [21]. Pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį valstybėms narėms leidžiama apriboti vienodą požiūrį, taikomą teisėtai ir ilgą laiką įsikūrusiems trečiųjų šalių piliečiams, *„išskyrus, kai nacionalinės, regiono ar vietos viešosios valdžios institucijos skiria socialinės pagalbos ar socialinės apsaugos išmokas, skirtas padėti asmeniui patenkinti savo elementarius su maistu, būstu ir sveikata susijusius poreikius*“ [22]. To sprendimo 92 punkte Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Chartijos 34 straipsnį Sąjunga pripažįsta ir gerbia teisę į socialinę paramą ir paramą aprūpinant būstu, kad būtų užtikrintos tinkamos gyvenimo sąlygos visiems neturintiems pakankamai lėšų. Jeigu parama atitinka Chartijos 34 straipsnyje nurodytą tikslą, ji pagal Sąjungos teisę negali būti laikoma nepatenkančia į esminių išmokų sąvoką, kaip suprantama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį. Taigi, Teisingumo Teismas nusprendė, kad būtent nacionalinis teismas turi padaryti būtinas išvadas, atsižvelgęs į šios paramos tikslą, dydį, skyrimo sąlygas ir vietą nacionalinėje arba regioninėje socialinės pagalbos sistemoje.

53. Atsižvelgiant į minėtas 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimo *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233) ištraukas akivaizdu, kad išmokos, kurias gaunantys pakankamai išteklių neturintys asmenys gali patenkinti savo būsto poreikius ir taip oriai gyventi, yra esminės išmokos, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį.

54. Manau, kad visų pirma svarbu pažymėti, jog valstybės narės arba regionai gali skirti įvairias tokias esmines išmokas, pritaikytas konkretiems asmenų arba namų ūkių poreikiams, atsižvelgdamos į jų ekonominę ir šeiminę padėtį. Taip yra, be kita ko, sudėtingoje būsto ir apgyvendinimo išmokų srityje, kurioje teisės aktų leidėjas gali nuspręsti, kad būtinos įvairios priemonės [23].

[21] Taip pat žr. 2019 m. kovo 14 d. Sprendimą *Y. Z. ir kt. (Sukčiavimas šeimos susijungimo atveju)* (C-557/17, EU:C:2019:203, 63 punktas), kuriame Teisingumo Teismas konstatavo, kad iš Direktyvos 2003/109 2, 4, 6 ir 12 konstatuojamųjų dalių matyti, kad šia direktyva siekiama užtikrinti trečiosios šalies piliečių, ilgai ir teisėtai gyvenančių valstybėse narėse, integraciją ir šiuo tikslu priartinti šių trečiosios šalies piliečių teises prie teisių, kuriomis naudojasi Sąjungos piliečiai, visų pirma įvairiose ekonominėse ir socialinėse srityse elgiantis su jais lygiai taip pat kaip ir su Sąjungos piliečiais. Taigi ilgalaikio gyventojo statusas leidžia šį statusą turinčiam asmeniui naudotis vienodo požiūrio principu Direktyvos 2003/109 11 straipsnyje nustatytose srityse, laikantis šiame straipsnyje numatytų sąlygų.

[22] 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimas *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233, 91 punktas). Išskirta mano.

[23] Kaip savo pastabose nurodė Komisija, valstybėje narėje lygiagrečiai gali būti numatytos skirtingos būsto išmokos, skirtos panašiems tikslams.

55. Nors valstybių narių būsto ir apgyvendinimo srityje skiriamų įvairių socialinių išmokų lyginamasis tyrimas yra įdomus ir padeda atskleisti šių išmokų pobūdį, taikymo sritį bei jų vietą regioninėje ar nacionalinėje socialinės paramos sistemoje, manau, kad šioje byloje pagrindinį dėmesį reikia skirti pagal *oöWFG* skiriamos išmokos pobūdžiui ir, be kita ko, šios išmokos tikslams bei taikomoms jos skyrimo sąlygoms [24].

56. Vien tai, kad *oöBMSG*, pagal kurį būsto parama teikiama jokių pajamų neturintiems arba labai mažas pajamas gaunantiems asmenims, numatyta esminė išmoka, kuria siekiama apsaugoti labiausiai nepasiturinčius asmenis, savaime nereiškia, kad pagal *oöWFG* skiriamos išmokos būstui taip pat neturėtų būti laikomos esminėmis išmokomis, kuriomis siekiama užtikrinti jų gavėjų tinkamas gyvenimo sąlygas, pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį ir, žinoma, Chartijos 34 straipsnio 3 dalį.

57. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagal *oöWFG* teikiamos būsto paramos tikslas – išvengti pernelyg didelės būsto išlaidų naštos mažas pajamas gaunantiems asmenims. Taigi, ši išmoka paprastai padengia dalį [25] būsto išlaidų, kad tokiems asmenims nereikėtų išleisti per didelės pajamų dalies tinkamam būstui. Taigi, atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, pareiškėjo ir atsakovės paaiškinimus, atrodo, kad pagal *oöWFG* teikiama būsto parama (kuri, be kita ko, grindžiama materialine padėtimi) priklauso nuo namų ūkio narių skaičiaus ir būsto dydžio ir ji negali viršyti 300 EUR, bet tai dar turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Vadinasi, ja siekiama ne užtikrinti asmenims minimalų gyvenimo lygį (įskaitant jų būsto poreikių patenkinimą), o veikiau suteikti mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams galimybę turėti tinkamą būstą, užtikrinant, kad toks būstas jiems būtų (labiau) prieinamas. Iš tiesų atrodo, kad pagal *oöWFG* mokama išmoka tam tikromis specifinėmis aplinkybėmis gali būti bent iš dalies skirta šalia pagal *oöBMSG* mokamos išmokos.

58. Taigi, pagal *oöWFG* mokama išmoka, skirta užtikrinti, kad mažas pajamas gaunantys asmenys ir namų ūkiai neišleistų per didelės pajamų dalies tinkamam būstui, siekiama užtikrinti jos gavėjams tinkamas gyvenimo sąlygas, nes suteikia daugiau galimybių ne tik turėti tinkamą būstą, kuriuo jie kitaip negalėtų apsirūpinti, bet ir patenkinti kitus pagrindinius poreikius, kaip antai maisto ir drabužių, kurie galėtų likti nepatenkinti, jeigu būstui tektų skirti didesnę pajamų dalį, bet tai dar turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Atrodo, kad pagal *oöWFG* skirta išmoka patenka į Chartijos 34 straipsnio 3 dalies taikymo sritį kaip išmoka, kuria siekiama „įveikti socialinę atskirtį ir skurdą“, kad būtų užtikrintos tinkamos gyvenimo sąlygos neturintiems pakankamai lėšų asmenims, bet tai taip pat turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

59. Šiomis aplinkybėmis manau, kad suteikti trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra valstybės narės ilgalaikiai gyventojai, teisę vienodomis sąlygomis su, be kita ko, tos valstybės narės piliečiais apsirūpinti tinkamu būstu, kuriuo jie priešingu atveju negalėtų apsirūpinti, neatsisakę kitų

[24] Atsakovė savo pastabose nurodė, kad *oöWFG* numatyta būsto parama iš esmės skiriama atsižvelgiant į tai, ar asmuo gauna pajamų, viršijančių nedidelės apimties veiklą vykdančių asmenų pajamas. Kaip paramos priemonė, būsto parama visų pirma skirta asmenims, kurie patiria sunkumų patenkinti savo poreikius, bet iš esmės gyvena iš savų pajamų. Šiuo klausimu pažymėtina, kad pareiškėjas pastabose nurodė neturintis teisės į išmoką pagal *oöBMSG*, nes jo pajamos yra per didelės. Tai – fakto klausimai, kuriuos turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

[25] Pagal *oöWFG* skirta išmoka negali viršyti 300 EUR per mėnesį. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad pagal *oöBMSG* tam pačiam asmeniui skirta išmoka gali siekti 921,30 EUR per mėnesį.

pagrindinių poreikių, yra svarbu siekiant užtikrinti tokių trečiųjų šalių piliečių nuolatinę ekonominę ir socialinę integraciją. Taigi, kadangi *oöWFG* numatyta išmoka siekiama šio tikslo, ji turi būti laikoma esmine išmoka pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį [26].

### *C. Reikalavimas pateikti tam tikros formos pagrindinių vokiečių kalbos žinių įrodymą*

60. Vis dėlto, jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų, kad pagal *oöWFG* skirta išmoka nėra esminė išmoka, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį, kiltų klausimas, ar valstybė narė gali, užuot atsisakiusi suteikti teisę į tą išmoką trečiųjų šalių piliečiams, turintiems ilgalaikio gyventojo statusą, nustatyti, kad tokia išmoka jiems skiriama tik pateikus tam tikrą tos valstybės narės kalbos (šiuo atveju – vokiečių kalbos) pagrindinių žinių įrodymą.

61. Nagrinėjant šį klausimą pirmiausia reikia nustatyti, ar taikydama Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalies nukrypti leidžiančią nuostatą valstybė narė įgyvendina Sąjungos teisę, todėl turi gerbti, be kita ko, Chartiją ir bendruosius Sąjungos teisės principus, kaip antai proporcingumo principą.

62. Kitaip tariant, ar tuo atveju, kai valstybė narė pasinaudoja konkrečiai Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalyje suteikta galimybe nukrypti nuo vienodo požiūrio principo, kiek tai susiję su tam tikromis neesminėmis išmokomis, numatytomis šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies d punkte, ji įgyvendina Sąjungos teisę, ir, jeigu taip yra, kiek tokia valstybė narė gali laisvai nustatyti kriterijus, pagal kuriuos suteikiama teisė gauti tokias išmokas?

63. Pagal suformuotą jurisprudenciją Sąjungos teisės sistemoje užtikrinamos pagrindinės teisės taikytinos esant visoms situacijoms, kurias reglamentuoja Sąjungos teisė [27], bet neperžengiant šių situacijų ribų [28]. Taigi, Sąjungos teisės taikymas reiškia, kad šias pagrindines teises užtikrina Chartija [29].

#### *1. Chartijos ir bendrųjų Sąjungos teisės principų taikymas nacionalinės teisės aktams, kuriais įgyvendinama Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalies nukrypti leidžianti nuostata*

64. Jeigu Sąjungos teisės nuostatos atitinkamoje srityje nereglamentuoja tam tikro aspekto arba nenustato valstybėms narėms jokios specialios pareigos dėl konkrečios situacijos, dėl to aspekto valstybės narės priimti nacionalinės teisės aktai nepatenka į Chartijos taikymo sritį ir atitinkama situacija negali būti vertinama Chartijos nuostatų požiūriu. Taigi, kai pagal Sąjungos teisę

[26] 2015 m. birželio 4 d. Sprendimo *P ir S* (C-579/13, EU:C:2015:369) 32 punkte Teisingumo Teismas pažymėjo svarbą, kurią Sąjungos teisės aktų leidėjas teikia integracijos priemonėms; tai matyti, be kita ko, iš Direktyvos 2003/109 4 konstatuojamosios dalies, kurioje numatyta, kad trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai valstybių narių gyventojai, integracija yra esminis elementas skatinant ekonominę ir socialinę sanglaudą, kuri Sutartyje nurodoma kaip pagrindinis Sąjungos tikslas.

[27] Šis principas buvo įtvirtintas dar 1989 m. liepos 13 d. Sprendime *Wachauf* (5/88, EU:C:1989:321, 17 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Žr. naujesnį 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *TSN ir AKT* (C-609/17 ir C-610/17, EU:C:2019:981, 43 punktas).

[28] Žr. 2014 m. kovo 6 d. Sprendimą *Siragusa* (C-206/13, EU:C:2014:126, 26–28 punktai). Chartijos nuostatos, kaip nurodyta jos 51 straipsnio 1 dalyje, skirtos valstybėms narėms tik kai jos įgyvendina Sąjungos teisę. Pagal šio straipsnio 2 dalį Chartija neišplečia Sąjungos teisės taikymo srities už Sąjungos įgaliojimų ribų, nenustato Sąjungai naujų įgaliojimų ar užduočių ir nepakeičia Sutartyse nustatytųjų. 2011 m. lapkričio 15 d. Sprendimas *Dereci ir kt.* (C-256/11, EU:C:2011:734, 71 punktas).

[29] 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimas *Pfleger ir kt.* (C-390/12, EU:C:2014:281, 34 punktas).

valstybės narės konkrečiai įgaliojamos priimti priemones, kuriomis nustatomos palankesnės sąlygos, nei numatytos Sąjungos teisėje, šios priemonės priklauso valstybių narių turimai kompetencijai, jų nereglamentuoja Sąjungos teisė ir jos nepatenka į tos teisės taikymo sritį. [30]

65. Kaip tokios situacijos pavyzdį galima nurodyti Direktyvos 2003/109 13 straipsnį „Palankesnės nacionalinės nuostatos“, pagal kurį valstybės narės gali išduoti trečiųjų šalių piliečiams nuolatinio arba neribotojo galiojimo leidimus gyventi palankesnėmis sąlygomis, nei nustatytosios šioje direktyvoje [31]. 2014 m. liepos 17 d. Sprendime *Tahir* (C-469/13, EU:C:2014:2094, 43 punktas) Teisingumo Teismas nurodė, kad leidimas gyventi, kurį valstybė narė išduoda palankesnėmis sąlygomis, nei nustatytosios Sąjungos teisėje, jokiu būdu negali būti ilgalaikio gyventojo leidimas gyventi ES, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 2003/109 [32].

66. Vis dėlto Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad tais atvejais, kai Sąjungos aktas suteikia valstybėms narėms laisvę pasirinkti iš kelių taikymo būdų arba diskrecijos ar vertinimo teisę, kuri yra sudėtinė šiame akte nustatytos tvarkos dalis, ar leidžia valstybėms narėms priimti specialias priemones, skirtas prisidėti prie jo tikslo įgyvendinimo [33], valstybės narės, priimdamos nacionalinės teisės aktus, kuriais įgyvendinama Sąjungos teisėje joms suteikta galimybė, įgyvendina Sąjungos teisę, todėl taikoma Chartija ir proporcingumo principas [34].

67. Pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį valstybėms narėms leidžiama netaikyti arba nukrypti nuo įsipareigojimo, kuris kitu atveju būtų taikomas pagal šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies d punktą. Vadinasi, pačią tokią nukrypti leidžiančią nuostatą, kuri yra specialiai numatyta arba nustatyta Sąjungos teisėje, reglamentuoja Sąjungos teisė. Taigi, kai valstybė narė remiasi Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalies nukrypti leidžiančia nuostata, ji įgyvendina Sąjungos teisę. Todėl ji turi laikytis Chartijos ir Sąjungos teisės sistemoje pripažįstamų bendrųjų principų [35].

68. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra ne kartą nusprendęs, kad, kai valstybė narė remiasi Sutartyje numatyta nuo pagrindinės laisvės nukrypti leidžiančia nuostata arba privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais tam, kad pateisintų teisės aktus, kurie gali kliudyti įgyvendinti pagrindinę laisvę [36], šis Sąjungos teisėje numatytas pateisinimas turi būti aiškinamas atsižvelgiant į

[30] Žr. 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *TSN ir AKT* (C-609/17 ir C-610/17, EU:C:2019:981, 52–54 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

[31] 2014 m. liepos 17 d. Sprendimas *Tahir* (C-469/13, EU:C:2014:2094, 39 punktas).

[32] Taip pat žr. 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 224) 3 straipsnio 5 dalį, kurioje nustatyta, kad valstybės narės gali priimti arba išlaikyti palankesnes nuostatas dėl šeimos susijungimo, nei numatyta Direktyvoje 2003/86, ir 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Šeimos susijungimas – Pabėgėlio sesuo)* (C-519/18, EU:C:2019:1070, 43 punktas).

[33] Žr. 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *TSN ir AKT* (C-609/17 ir C-610/17, EU:C:2019:981, 50 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Šeimos susijungimas – Pabėgėlio sesuo)* (C-519/18, EU:C:2019:1070, 39–41 ir 58–61 punktai).

[34] 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimas *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Šeimos susijungimas – Pabėgėlio sesuo)* (C-519/18, EU:C:2019:1070, 61–67 punktai). Žr., be kita ko, 2010 m. kovo 4 d. Sprendimą *Chakroun* (C-578/08, EU:C:2010:117, 41–44 punktai). Pastarojoje byloje Teisingumo Teismas nusprendė, kad galimybė valstybei narei pagal Direktyvos 2003/86 7 straipsnio 1 dalies c punktą nustatyti griežtesnes sąlygas prašymą susijungti su šeima pateikusiam asmeniui įpareigojant jį pateikti įrodymų, kad globėjas turi tam tikrų lėšų, turi būti aiškinama atsižvelgiant į pagrindines teises, konkrečiau kalbant, į teisę į šeimos gyvenimo pagarbą, numatytą, be kita ko, Chartijoje.

[35] Pagal analogiją žr. 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Šeimos susijungimas– Pabėgėlio sesuo)* (C-519/18, EU:C:2019:1070, 61 ir 65–67 punktai).

[36] Kaip antai laisvė teikti paslaugas.

Sąjungos teisės pagrindinius principus, visų pirma į Chartija užtikrinamas pagrindines teises [37]. Taigi, nagrinėjamiems teisės aktams numatytos išimtys gali būti taikomos tik tuomet, jei atitinka pagrindines teises, kurių laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas [38].

69. Dėl Sąjungos teisės aktuose esančių nukrypti leidžiančių nuostatų 2006 m. birželio 27 d. Sprendime *Parlamentas / Taryba* (C-540/03, EU:C:2006:429) Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar kelios konkrečios Direktyvoje 2003/86 pateiktos nukrypti leidžiančios nuostatos atitinka pagrindines teises. Išanalizavęs jų turinį ir taikymo sritį Teisingumo Teismas nusprendė, kad nagrinėjamos direktyvos nukrypti leidžiančios nuostatos aiškiai ar numanomai neleidžia valstybėms narėms priimti įgyvendinimo nuostatų, prieštaraujančių pagrindinėms teisėms. Šio sprendimo 104 ir 105 punktuose Teisingumo Teismas iš esmės konstatavo, kad, nors Direktyva 2003/86 palieka valstybėms narėms diskreciją, ši yra pakankamai plati, kad joms leistų taikyti direktyvos taisykles suderinamu su iš pagrindinių teisių apsaugos kylančiais reikalavimais būdu [39].

70. Mano nuomone, atsižvelgiant į pirma nurodytą jurisprudenciją akivaizdu, kad, kai valstybė narė priima teisės aktą remdamasi Sutartyje arba Sąjungos teisės aktuose numatyta nukrypti leidžiančia nuostata arba galimybe, kaip antai Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalimi [40], ji įgyvendina Sąjungos teisę, todėl privalo laikytis Chartijos ir bendrųjų Sąjungos teisės principų.

71. Chartijos nuostatos negali būti aiškinamos taip, kad valstybės narės netektų turimos diskrecijos, kai nusprendžia įgyvendinti Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį [41]. Taigi, akivaizdu, kad valstybės narės gali pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį apriboti vienodo požiūrio taikymą, socialinės pagalbos ir socialinės apsaugos atveju teikdamos tiktai esmines išmokas. Vis dėlto, jeigu valstybė narė nustato mažiau ribojančias priemones, ji vis tiek turi laikytis Chartijos.

[37] 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimas *Pfleger ir kt.* (C-390/12, EU:C:2014:281, 34–36 punktai).

[38] 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimas *Pfleger ir kt.* (C-390/12, EU:C:2014:281, 34–36 punktai) yra svarbus, nes jame iš esmės paaiškinta, kad 1991 m. birželio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas *ERT* (C-260/89, EU:C:1991:254, 43 punktas) taikomas Chartijai nuo jos įsigaliojimo, 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojus Lisabonos sutarčiai. Žr. ESS 6 straipsnio 1 dalį. Kai valstybė narė remiasi Sąjungos teisėje numatytomis išimtimis tam, kad pateisintų kliudymą naudotis Sutartimi garantuojama pagrindine laisve, ji įgyvendina Sąjungos teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, ir nacionaliniams teisės aktams, kurie riboja Sutartyje garantuojamas pagrindines laisves, gali būti taikomos Sąjungos teisėje numatytos išimtys tik jeigu tai atitinka pagrindines teises. Generalinis advokatas M. Bobek išvados byloje *Ispas* (C-298/16, EU:C:2017:650) 32 punkte nurodė, kad „funkciniu požiūriu nacionalinė valdžios institucija greičiausiai veikia ES teisės taikymo srityje *bent jau* pagal tris tipinius scenarijus. Pirma, nacionalinė valdžios institucija savo nagrinėjamam atvejui tiesiogiai taiko ES teisės šaltinį, dažniausiai – reglamentą (*tiesioginio taikymo* scenarijus). Antra, nacionalinė valdžios institucija taiko nacionalinės teisės aktą, kuriuo perkeliama arba įgyvendinama ES teisės priemonė arba pareiga <…> (*netiesioginio taikymo* scenarijus). Trečia, nacionalinės valdžios institucijos nagrinėjamu atveju nacionalinės teisės norma grindžiama nukrypti leidžiančiomis nuostatomis arba pagal ES teisę leidžiamų apribojimų pateisinimais (*nukrypimo* scenarijus)“.

[39] Taip pat žr. 2011 m. kovo 1 d. Sprendimą *Association belge des Consommateurs Test-Achats ir kt.* (C-236/09, EU:C:2011:100, 31 ir 32 punktai), kuriame Teisingumo Teismas konstatavo, kad 2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyvos 2004/113/EB, įgyvendinančios vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principą dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo (OL L 373, 2004, p. 37), 5 straipsnio 2 dalis, leidžianti atitinkamoms valstybėms narėms neribotą laiką taikyti taisyklės dėl lyčių vienodų įmokų ar išmokų išimtį, prieštarauja vienodo požiūrio į moteris ir vyrus tikslui, kurio siekiama Direktyva 2004/113, ir yra nesuderinama su Chartijos 21 ir 23 straipsniais. Autorių teisių srityje žr. 2019 m. liepos 29 d. Sprendimą *Spiegel Online* (C-516/17, EU:C:2019:625, 59 punktas). 2017 m. vasario 14 d. Nuomonės 3/15 (*Marakešo sutartis dėl galimybės susipažinti su paskelbtais kūriniais*) (EU:C:2017:114) 119 punkte Teisingumo Teismas iš esmės nurodė, kad, kai valstybės narės pagal 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (OL L 167, 2001, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 230; klaidų ištaisymas OL L 314, 2008, p. 16) turi diskreciją naudotis galimybe nustatyti išimtį ar apribojimą tam tikrų naudotojų naudai, ši diskrecija pagrįsta Sąjungos teisės aktų leidėjo sprendimu suteikti valstybėms narėms šią galimybę Direktyvoje 2001/29 suderintomis teisės nuostatomis, kuriomis užtikrinama didelė ir darni atgaminimo teisių, viešo paskelbimo teisių ir platinimo teisių apsauga.

[40] Nepaisant to, ar ši galimybė arba nukrypti leidžianti nuostata suteikia asmenims pranašumą, ar yra jiems nepalanki. Plg. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *N. S. ir kt.* (C-411/10 ir C-493/10, EU:C:2011:865) ir 2010 m. kovo 4 d. Sprendimą *Chakroun* (C-578/08, EU:C:2010:117).

[41] Pagal analogiją žr. 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Šeimos susijungimas – Pabėgėlio sesuo)* (C-519/18, EU:C:2019:1070, 65 punktas).

72. Be to, kai valstybės narės remiasi Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalimi, jos negali taikyti nacionalinės teisės normos, dėl kurios gali kilti pavojus, kad nebus pasiekti šios direktyvos tikslai, todėl ji neteks savo veiksmingumo [42].

### *2. Taikymas pagrindinės bylos aplinkybėms*

73. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išreiškė susirūpinimą dėl *oöWFG* 6 straipsnio 9 ir 11 dalių. Šis teismas nurodė, kad, kaip teigiama 2017 m. įstatymo, iš dalies keičiančio *oöWFG*, parengiamuosiuose darbuose, *oöWFG* 6 straipsnio 9 ir 11 dalių tikslas – numatyti didesnius ribojimus trečiųjų šalių piliečiams pasinaudoti būsto parama, ir juose kaip pagrindinis argumentas, kuriuo remiantis pateisinamas būtent reikalavimas mokėti vokiečių kalbą, nurodyta, kad tai yra svarbus socialinės integracijos veiksnys. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja kalbos reikalavimo, kaip papildomo reikalavimo šalia kitų *oöWFG* nustatytų sąlygų, reikalingumu, atsižvelgdamas į tai, kad trečiųjų šalių piliečiai bet kuriuo atveju gali gauti būsto paramą tik jeigu jie gyvena Austrijoje daugiau kaip penkerius metus ir paprastai jau kelerius metus dirba. Be to, trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2003/109, norėdami įgyti šį statusą jau turėjo atitikti įvairias su integracija susijusias sąlygas, nustatytas *österreichisches Niederlassungs- und Aufenthaltsgesetz* (Austrijos įsisteigimo ir gyvenimo šalyje įstatymas) [43]. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių, kodėl palyginti žemą vokiečių kalbos žinių lygį galima įrodyti tik įstatyme nustatytais konkrečiais oficialiais dokumentais.

74. Remiantis proporcingumo principu, kuris sudaro bendrųjų Sąjungos teisės principų dalį, tokių kalbos mokėjimo reikalavimų teisėtumo sąlyga yra jų tinkamumas ir būtinumas įgyvendinti teisėtai siekiamus tikslus, turint omenyje, kad, galint pasirinkti iš kelių tinkamų priemonių, reikia imtis mažiau suvaržančios, o sukelti nepatogumai neturi būti neproporcingi siekiamiems tikslams [44].

75. Direktyvos 2003/109 pagrindinis tikslas – trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai valstybės narės gyventojai, integracija. Priimančiosios valstybės narės kalbos žinių įgijimas labai palengvina trečiųjų šalių piliečių ir tos valstybės piliečių komunikavimą, skatina jų socialinių tarpusavio ryšių palaikymą ir vystymą ir sudaro trečiųjų šalių piliečiams palankesnes sąlygas įsidarbinti ir mokytis profesijos [45].

76. Taigi iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad vienas iš nurodytų 2017 m. įvykdytos *oöWFG* reformos tikslų yra skatinti socialinę integraciją. Šiomis aplinkybėmis reikalavimo mokėti kalbą nustatymas savaime neprieštarauja Direktyvos 2003/109 tikslams ir nekelia grėsmės jų pasiekimui, bet, atvirkščiai, gali prie to prisidėti [46]. Iš tiesų 2015 m. birželio 4 d. Sprendime *P ir S* (C-579/13, EU:C:2015:369) Teisingumo Teismas konstatavo, kad valstybė narė iš

[42] Šiuo klausimu žr. 2015 m. birželio 4 d. Sprendimą *P ir S* (C-579/13, EU:C:2015:369, 45 punktas).

[43] Taip pat žr. Direktyvos 2003/109 5 straipsnio 2 dalį.

[44] Pagal analogiją žr. 2010 m. vasario 25 d. Sprendimą *Müller Fleisch* (C-562/08, EU:C:2010:93, 43 punktas).

[45] Šiuo klausimu žr. 2015 m. birželio 4 d. Sprendimą *P ir S* (C-579/13, EU:C:2015:369, 46 ir 47 punktai). Dėl Direktyvos 2003/86 aiškinimo žr. 2015 m. liepos 9 d. Sprendimą *K ir A* (C-153/14, EU:C:2015:453, 53 punktas) ir 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimą *C ir A* (C-257/17, EU:C:2018:876, 55 punktas).

[46] Šiuo klausimu žr. 2015 m. birželio 4 d. Sprendimą *P ir S* (C-579/13, EU:C:2015:369, 48 punktas). Pažymėtina, kad pareiškėjas neginčija, kad ne Austrijos piliečių socialinės integracijos gerinimas yra teisėtas tikslas ir kad kalbos mokėjimas gali prisidėti prie šio tikslo įgyvendinimo. Vis dėlto pareiškėjas mano, kad atsakovės pasirinktas būdas šiam tikslui pasiekti, kurį taikant būtų nutrauktas aptariamas būsto paramos teikimas arba atsisakyta ją suteikti, nėra nei tinkamas, nei būtinas, ypač pareiškėjo atveju, atsižvelgiant į tai, kad jis nepertraukiamai gyvena Austrijoje daugiau kaip penkerius metus ir turi ilgalaikį leidimą gyventi šalyje.

esmės gali trečiosios šalies piliečiui, jau turinčiam ilgalaikio gyventojo statusą, nustatyti pareigą išlaikyti pilietinės integracijos egzaminą, su sąlyga, kad jos taikymo tvarka nekels grėsmės šios direktyvos tikslų pasiekimui [47].

77. Taigi, šiomis aplinkybėmis reikia išnagrinėti, kaip įgyvendinamas reikalavimas mokėti kalbą.

78. Atrodo, kad asmuo, neįrodęs reikalaujamo lygio kalbos žinių, iš karto netenka visos aptariamos išmokos sumos, bet tai dar turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Aptariama suma gali siekti 300 EUR per mėnesį. Kadangi aptariama išmoka būstui skiriama tik mažas pajamas gaunantiems asmenims, prarasta suma gali būti didelė, atsižvelgiant į tai, kiek gali užtrukti šio reikalavimo įvykdymas. Kaip pažymi pareiškėjas, aptariamų pajamų praradimo pasekmės gali būti priešingos pageidaujamam tikslui ir trukdyti trečiųjų šalių piliečiams integruotis bei taip kelti grėsmę Direktyvos 2003/109 tikslams. Integracijos tikslą bet kuriuo atveju galima pasiekti švelnesnėmis priemonėmis, pavyzdžiui, sustabdant išmokos mokėjimą arba nuosekliai mažinant jos dydį, kol bus įvykdytas reikalavimas mokėti kalbą. Taigi atrodo, kad nagrinėjama priemonė neatitinka proporcingumo principo.

79. Dėl paties reikalavimo mokėti kalbą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad reikalaujamas lygis – Bendros Europos kalbų mokėjimo orientacinės sistemos A2 lygis – yra „palyginti žemas“ [48]. Taigi, neatrodo, kad šis reikalavimas yra toks griežtas, kad sudarytų sunkiai įveikiamą kliūtį, dėl kurios trečiųjų šalių piliečiams, ilgalaikiams gyventojams, praktiškai [49] būtų užkertamas kelias įgyti teisę į aptariamą išmoką būstui [50], bet tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

80. Bet kuriuo atveju man kyla abejonių dėl to, ar toks reikalavimas mokėti kalbą visais atvejais yra būtinas, nes, kaip teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2003/109, jau turėjo atitikti įvairias Austrijos teisėje šiam statusui įgyti numatytas integracijos sąlygas. Vis dėlto neaišku, ar tarp šių sąlygų buvo tam tikro kalbos žinių lygio reikalavimas. Iš tiesų atsakovė pastabose nurodė, kad ne visi asmenys, kuriems taikoma nagrinėjama priemonė, jau turėjo pateikti pakankamo kalbos mokėjimo įrodymų pagal kitas teisės nuostatas; taip visų pirma yra dėl ribotos laikotarpių, kuriais taikomos šios kitos nuostatos, trukmės, kaip antai Austrijos įsisteigimo ir gyvenimo šalyje įstatymo atveju.

81. Mano nuomone, iš to išplaukia, kad nagrinėjamą reikalavimą mokėti kalbą valstybės narės iš esmės gali laikyti būtinu juo siekiamam integracijos tikslui įgyvendinti. Vis dėlto tam, kad toks reikalavimas būtų pagrįstas, taip pat reikėtų nustatyti, kad trečiosios šalies pilietis, kuris yra ilgalaikis gyventojas ir kuris kitu atveju turėtų teisę gauti būsto paramą pagal *oöWFG*, anksčiau *neįvykdė* šio nacionalinės teisės reikalavimo mokėti kalbą tam, kad įgytų tą statusą.

[47] Teisingumo Teismas manė, kad šiuo atveju nesvarbu, ar ilgalaikio gyventojo statusas įgytas prieš nustatant pareigą išlaikyti pilietinės integracijos egzaminą, ar po to, kai ji buvo nustatyta.

[48] Atsakovė tvirtina, kad aptariamas kalbos mokėjimo lygis yra toks žemas, kad jį galima pasiekti per kelias savaites net nemokant vokiečių kalbos ir neturint jokių ypatingų gabumų mokytis kalbų.

[49] Atsakovė taip pat nurodo, kad taikomos tam tikros reikalavimo mokėti kalbą išimtys, pavyzdžiui, dėl sveikatos priežasčių, bet tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

[50] Pagal analogiją žr. 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimą *C ir A* (C-257/17, EU:C:2018:876, 52 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

82. Kiek tai susiję su reikalavimo mokėti kalbą konkrečiu įgyvendinimu, šalia pagrindinio lygio, kurio reikalaujama pagal *oöWFG*, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atkreipė dėmesį į tai, kad pagal šį įstatymą priimtini tik tam tikri išskirtiniai to lygio įrodymai [51].

83. Mano nuomone, *oöWFG* trečiosios valstybės piliečiui, kuris yra ilgalaikis gyventojas, prašantis skirti būsto paramą, nustatytas reikalavimas įrodyti, kad jis moka kalbą, pateikiant tik tam tikrus nurodytus pažymėjimus arba diplomus, būtų netinkamas [52], jeigu šį lygį būtų galima pagrįstai nustatyti [53] kitais atitinkamais būdais, kurie yra plačiai taikomi ir grindžiami objektyviais įrodymais [54]. Vis dėlto tai turi išsiaiškinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

84. Taigi Direktyvos 2003/109 11 straipsnį reikia aiškinti taip, kad juo draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai *oöWFG* 6 straipsnio 9 ir 11 dalys, pagal kurias Sąjungos piliečiams, EEE piliečiams ir šeimos nariams, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2004/38, socialinė būsto paramos išmoka skiriama nereikalaujant įrodyti kalbos žinių, o iš trečiųjų šalių piliečių, kurie turi ilgalaikio gyventojo statusą, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2003/109, reikalaujama tam tikru oficialiu būdu įrodyti pagrindines vokiečių kalbos žinias.

## VI. Išvada

85. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Landesgericht Linz* (Linco apygardos teismas, Austrija) pateiktą pirmąjį klausimą:

Suteikti trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra ilgalaikiai valstybės narės gyventojai, teisę vienodomis sąlygomis su, be kita ko, tos valstybės narės piliečiais apsirūpinti tinkamu būstu, kuris jiems kitu atveju nebūtų prieinamas neatsisakius kitų pagrindinių poreikių, yra svarbu siekiant užtikrinti tokių trečiųjų šalių piliečių nuolatinę ekonominę ir socialinę integraciją.

Vadinasi, išmoka, kuria siekiama užtikrinti galimybę trečiųjų šalių piliečiams, valstybės narės ilgalaikiams gyventojams, apsirūpinti tinkamu būstu, turi būti laikoma „esmine išmoka“, kaip tai suprantama pagal 2003 m. lapkričio 25 d. Direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso 11 straipsnio 4 dalį.

Taigi, Direktyvos 2003/109 11 straipsnį reikia aiškinti taip, kad juo draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai *Oberösterreichisches Wohnbauförderungsgesetz* (Aukštutinės Austrijos paramos būsto statybai įstatymas) 6 straipsnio 9 ir 11 dalys, pagal kurias Sąjungos piliečiams, EEE piliečiams ir šeimos nariams, kaip tai suprantama pagal 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančią Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančią [d]irektyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB, socialinė būsto paramos išmoka skiriama nereikalaujant įrodyti kalbos žinių, o iš trečiųjų šalių piliečių, kurie turi ilgalaikio gyventojo statusą, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2003/109/EB, reikalaujama tam tikru oficialiu būdu įrodyti pagrindines vokiečių kalbos žinias.

[51] Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodė, kokia yra tinkamų įrodymų gavimo kaina, ir ar jie gali būti gauti.

[52] Pagal analogiją žr. 2000 m. birželio 6 d. Sprendimą *Angonese* (C-281/98, EU:C:2000:296, 44 punktas) ir 2015 m. vasario 5 d. Sprendimą *Komisija / Belgija* (C-317/14, EU:C:2015:63, 29 punktas).

[53] T. y. tai galėtų padaryti atitinkamos nacionalinės institucijos.

[54] Mano nuomone, atsakovė teisingai pažymėjo, kad reikalaujamas įrodymas turi užtikrinti objektyvų ir vienodą reikalavimo mokėti kalbą taikymą.